

LBRIS

We know
books

Coordonatoare Corint Fiction

ANA ANTONESCU

JULIE TULBA

FOTOGRAFIA
de la
AUSCHWITZ

Traducere din limba engleză de
Ioana Petridean

CORINT
FICTION

Holzel, David, „My Squirrel Hill”, *Washington Jewish Week*,

5 decembrie 2018, www.washingtonjewishweek.com/49994/my-squirrel-hill/editorial-opinion/forum/

Kohl, Paul, *111 Places in Berlin – On the Trail of Nazis*, Emons Publishers, Köln, 2014

Kolbert, Elizabeth, „The Last Trial: A great-grandmother, Auschwitz, and the arc of justice”, *The New Yorker*, 9 februarie 2015, www.newyorker.com/magazine/2015/02/16/last-trial

Rojas, Rick and Richard Fausset, „The Mission to Hunt Nazis Has Become a Race Against Time”, *The New York Times*, 7 March 2020, www.nytimes.com/2020/03/07/us/friedrich-karl-berger-nazi-guard.html

Rosenkranz, Halina, „Scars of the Past-Group Work with Holocaust Survivors and Descendants”, *Kavod*, nr. 5, primăvara 2015, 31 martie 2015

www.kavod.claimscon.org/2015/03/scars-of-the-past-group-work-with-holocaust-survivors-and-descendants/

Stern, Barbara Burstin, *After the Holocaust: The Migration of Polish Jews and Christians to Pittsburgh*, University of Pittsburgh Press, Pittsburgh, 1989

CUPRINS

Prolog	7
Partea întâi – Becky & Judy	11
Partea a doua – Sam & Max	157
Nota autoarei	275
Surse	285

PROLOG

SATUL SOLAHÜTTE PORĄBKA, POLONIA

Iulie 1944

— Cum ți se pare până acum șederea aici?
Cotul primit în coaste de la Georg, care-i era prieten de numai câteva săptămâni, l-a smuls pe Max din reverie, făcându-l să tresară.

— Scuze, ce ziceai? a întrebat Max, privind în direcția tinerei care pusese întrebarea, dar al cărei nume îl uitase deja cu totul.

Inge? Ilse? Max se blestema în gând pentru că nu era în stare să-și amintească numele unei fete atât de drăguțe. Cum, de altfel, erau atât de multe aici, în Solahütte, din câte observase.

— Dagmar, aici de față, tocmai te întreba cum ți se pare până acum șederea aici, i-a zis Georg.

„Dagmar. De unde Dumnezeu le-am scos pe Inge și pe Ilse?” s-a întrebat Max.

Ridicându-se de pe vine, a răspuns:

— O, îmi place chiar foarte mult. Munca mi se pare dificilă, dar îmi aduce satisfacții, deși, trebuie să întreb, chiar sunt atât de multe transporturi într-o săptămână normală de lucru?

N-a adresat întrebarea cuiva anume, de vreme ce Georg, Oskar și Johannes, dar și fetele, cele zece *Helferinnen*¹, știau răspunsul, fiind persoane indispensabile în derularea operațiunilor din interiorul lagărului.

— Nu tocmai, a răspuns Johannes fără entuziasm, ținându-și ochii închiși și mâinile sub cap, în timp ce stătea întins pe spate pe pătura de picnic, cuprins parcă de cea mai dulce picoteală.

— Dar, a continuat el, sosise vremea să punem capăt o dată pentru totdeauna problemei cu porcii de jidani din Ungaria.

Johannes era cel mai în vârstă ofițer din micul lor contingent, chiar dacă se comporta ca un școlar infantil. Max pierduse numărătoarea dăților în care îl surprinsese ciu-pind (sau încercând să ciupească) fesele fetelor, deși pe *Helferinnen* nu părea să le deranjeze, ci doar îndepărtau în joacă mâinile lui Johannes de pe fundurile lor.

— Hei, gata cu discuțiile despre serviciu, a cerut o fată cu părul creț, pe care Max o botezase Christa, deoarece îi amintea de verișoara lui Christa, un drăcușor de fată. Ar trebui să ne distrăm, a spus, apoi a înșfăcat chipiul lui Johannes, care se odihnea pe pământ, lângă el, și a luat-o la fugă, nelăsându-i acestuia de ales decât să pornească râzând în urmărirea ei, în timp ce apele curgătoare ale râului se auzeau susurând stins în depărtare.

*

Câteva ore mai târziu, după ce membrii micului grup și-au consumat întreaga energie în peisajul parcă desprins

¹ Femei în serviciul forțelor armate germane în timpul celui de Al Doilea Război Mondial (n. red.).

dintr-o pictură, iar apusul târziu al soarelui de vară dădea semne că se apropie, se pregăteau să plece, când Johannes, observând camera Kodak Vigilant Junior pe care Max o avusese atârnată de gât toată după-amiaza, le-a strigat:

— Hei, așteptați, haideți să facem o poză cu toții!

S-au adunat într-un grup mic lângă podeț, cu Johannes în mijloc, înconjurat de stolul de *Helferinnen* (și normal, și-a spus Max), cu Georg în dreapta, pozând cu acordeonul la care le cântase nenumărate melodii în ziua aceea, când Johannes a spus deodată:

— Oskar, fă tu poza, iar tu, Max, stai în locul lui Oskar.

Max s-a opus, simțind că nu-și câștigase dreptul de a apărea în această fotografie, în calitatea lui de nou-venit, însă Johannes i-a ignorat împotrivirile, cum a făcut, de altfel, și Oskar, care a luat aparatul de fotografiat încet și cu delicatețe din mâinile lui Max și s-a dus în locul în care stătuse acesta cu numai o clipă înainte.

Stânjenit, Max s-a alăturat grupului, apropiindu-se în momentul în care Oskar i-a strigat: „Max, lipește-te de Liesel, nu încapi în cadru”, deși nu voia să se atingă de fete, simțindu-se încă rușinat în prezența lor, chiar dacă avea aproape douăzeci și trei de ani. Însă își petrecuse aproape trei ani luptând în pustietățile barbare de pe Frontul de Est, după care se recuperase pe paturile spitalelor militare, tratându-și rănilor căpătate în bătălii, așa că nu avusese prea multe ocazii de a-și găsi sufletul pereche, și nici prea multe ocazii de a flirta măcar.

— Bine, a strigat Oskar, *eins... zwei... drei... zâmbiți*.

Toți cei prezenți au zâmbit larg, cu veselie citindu-li-se pe chipuri, în timp ce unii râdeau atât de tare încât aveau

lacrimi în ochi. Se simțeau atât de bine, că niciunul dintre ei n-a observat coloana groasă de fum care se ridica și plutea pe deasupra coroanelor copacilor, la mică distanță de ei.

PARTEA ÎNTÂI
BECKY & JUDY

1

PITTSBURGH, PENNSYLVANIA

2006

Decizia lui Becky de a merge în Germania, țara în care tatăl ei se născuse și copilărise, a reprezentat începutul războiului lor rece. Sau, cum numea tatăl ei Germania, „locul ăla”.

— Dacă te duci în locul ăla, ai putea la fel de bine să scuipi pe amintirea celor șase milioane care au fost uciși, i-a spus el prima dată când ea i-a pomenit că ar vrea să viziteze Germania.

La fel făcuse și când îi spusese că va merge să viziteze Münchenul și Berlinul „de data asta”, iar el îi răspunsese că e o *meshuggener*, însă rostise cuvântul altfel decât *bubbe*, fiindcă tatăl ei o numea nebună nesăbuită fără nicio urmă din afecțiunea bunicii. Iar în clipa în care și-a lipit foaia cu itinerarul de frigiderul lui, în timp ce el ședea la masa din bucătărie și o privea, i-a spus pe un ton solemn, cu un aer resemnat:

— Povestea mea, experiența de iad prin care am trecut eu n-au fost o lecție suficientă pentru tine? Ai atât de multe lucruri de văzut în lumea asta. De ce vrei să vezi tocmai locul care a încercat și aproape a reușit să ne distrugă în totalitate poporul?

Ea nu avea niciun răspuns la această întrebare, cum de altfel el știa deja. Așa că s-a mulțumit să-i sărute creștetul capului și să plece, strigându-i peste umăr:

— Te sun mâine.

*

Toată viața ei a fost cunoscută drept Becky, dar pentru tatăl ei a fost și va rămâne mereu Rivka, varianta ebraică a numelui Rebecca. Pe vremea când era mică, tatălui ei îi plăcea să le povestească oamenilor că alesese numele acesta pentru că în ebraică înseamnă „femeie care fură inima unui bărbat”, și exact asta făcuse ea când o văzuse pentru prima dată, la maternitate.

Pe Becky o deranjase în copilărie că tatăl ei n-o striga pe numele ei american. Parcă n-ar fi fost suficient că se simțea deja diferită din cauză că tatăl ei era singurul părinte din clasă care avea „tatuajul” ăla pe braț. Dar nu, el a trebuit să meargă și mai departe și să-i pună un nume care pare potrivit pentru o bătrână din cine știe ce *shtetl*¹, din secolul al XIX-lea, nu pentru o fată născută în anii 1960, în Pittsburgh.

— De ce nu poți să-mi spui Becky, cum face toată lumea? Sunt americană, merit să fiu strigată pe numele meu AMERICAN, își amintea că țipase la tatăl ei în timpul unei certe, în adolescență, ca și cum i-ar fi fost încălcate drepturile constituționale.

— Pentru că nu ăsta e numele tău. Numele tău e Rivka și ești urmașa lui Avraam și a Sarei, nu a lui Paul și Yoko, i-a răspuns el la fel de furios, fără să-i pese și fără să-și dea seama că, în primul rând, nu erau tocmai „înrușiți” cu

¹ „Oraș mic, târgușor”, în idiș, în original (n. tr.).

Avraam și cu Sara și, în al doilea rând, că Paul și Yoko nu aveau nici în clin, nici în mână unu cu altul, cel puțin, nu în opinia lui Dick Clark, atunci când ea reușea să se strecoare la televizor, ca să urmărească emisiunea American Bandstand.

Dar Judy, mama lui Becky, a înțeles. A înțeles dorința fiicei ei de a se integra și de a nu ieși în evidență, pentru că și ea era, la rândul ei, fiica unor imigranți lituanieni și cunoștea pe pielea ei răutatea și chiar cruzimea copiilor atunci când aflau că părinții tăi erau „diferiți”, tratându-te, în consecință, diferit.

Mama lui Becky crescuse într-o casă de evrei ortodocși habotnici din cartierul Squirrel Hill, Pittsburgh, în anii 1930, care semăna cu un *shtetl*, îi povestea ea fiicei sale, pentru a o face să se simtă mai bine, transmițându-i astfel că, pentru tatăl ei, lucrurile chiar nu fuseseră atât de rele, comparativ cu copilăria ei. Când era fată, mama ei mergea la *mikvah*¹ o dată pe lună, la finalul ciclului menstrual, dar nu avea voie să se aventureze dincolo de *eruv*², chiar dacă jinduia să meargă la cinematograful sau să vadă un meci, pe Forbes Field, iar când voia cu orice preț s-o facă pe Becky să zâmbească, îi amintea despre *kishke*³ pe care era obligată s-o mănânce în fiecare săptămână. Când Becky a întrebat prima dată ce era, fiindcă tot ceea ce gătea *bubbe* era delicios, Judy i-a răspuns cu o față serioasă, „intestine de vacă umplute”. Din fericire, *kishke* nu și-a făcut niciodată apariția

¹ „Baie rituală”, în idiș, în original (n. tr.).

² Fir desfășurat în jurul unei suprafețe (în general, cartiere locuite de evreii ortodocși), care delimitează în mod simbolic spațiul în care pot fi desfășurate activitățile în timpul sabbatului (n. tr.).

³ Mâncare evreiască tradițională (n. tr.).

pe masă, nici măcar după ce *bubbe* se mutase împreună cu ei. Iar Becky își făcuse un obicei din a pune întrebări ori de câte ori vedea câte o mâncare necunoscută pe masă.

Judy avusese poliomielită în copilărie și, chiar dacă își revenise, piciorul drept îi rămăsese schilodit pentru totdeauna, ceea ce o făcea să șchioapete când mergea, motiv pentru care fusese declarată „nemăritabilă” de către *shadchan*, pețitorul comunității. Surorile ei, Tzipora și Bina, s-au căsătorit cu bărbați evrei (originari din Suwalk, desi-gur, regiunea lituaniană din care au venit și părinții ei), iar fratele ei, Moshe, s-a însurat cu o fată din Suwalk. Mama ei, Yehudit (sau Judy, după cum prefera să fie numită, făcând parte din prima generație de imigranți în America și singura născută aici), a fost lăsată singură, ceea ce i-a convenit de minune, știind că în felul acesta nu va fi nevoită să-și radă capul și să-și pună *sheitel*, peruca pe care femeile ortodoxe erau obligate s-o poarte pentru a se conforma legii iudaice de a-și acoperi părul, și nici nu va trebui să meargă la *mikvah* în fiecare lună, pentru a-și curăța trupul și a se putea culca încă o dată cu soțul ei, și nici nu-i va spune nimeni că nu are voie să citească nicio altă carte, în afară de Tora. Ba chiar reușise să-și convingă părinții să-i permită să se înscrie ca voluntară la Centrul comunitar Irene Kauffman, aflat pe Centre Avenue, în Hill District. Datorită muncii ei a ajuns să le cunoască pe Zena Saul și Anna Heldman, două femei care-și puseseră întreaga carieră în slujba populației nevoiașe a orașului. Aceeași muncă i-a servit și drept paravan perfect pentru planurile pe care și le făcea împreună cu fetele care nu erau evreice, de a merge la cinematograful, la Fulton, fete pe care le cunoscuse dincolo de spațiul delimitat de *eruv*.

Așa se face că, în clipa în care Judy s-a îndrăgostit de un refugiat german care tocmai sosise la Pittsburgh, un supraviețuitor al „lagărelor”, în timp ce se afla la o petrecere organizată de Clubul Prieteniei, nimeni n-a avut nimic de obiectat. Erau pur și simplu fericiți că Yehudit își găsisse un bărbat evreu cumsecade, chiar dacă era german și chiar dacă fusese crescut într-o familie reformată, și chiar dacă nu vorbea o boabă de idiș. Cineva voia s-o ia de soție pe biata și micuța Yehudit, așa oloagă cum era ea.